

محله و پیشگیری از اعتیاد

برای شناسایی کانون محله و پیشگیری از اعتیاد، مناسب است ابتدا تعریف از آن داشته باشیم؛ محله جایی است که افراد کنار یکدیگر زندگی می کنند و دارای مشخصه هایی است.

مشخصه های محله:

- ۱- محله دارای سابقه تاریخی است .
- ۲- محله دارای فضاهای عمومی و باز برای بروز و ظهور خلاقیت های فرهنگی اجتماعی است .
- ۳- محله دارای نمادها و زیر ساخت های خاص خود است .
- ۴- امکان اعمال نظر و نظارت عمومی در محله وجود دارد .
- ۵- محله دارای اجتماع قانون مدار و یا ارزش مدار است .
- ۶- در ساکنان محله احساس مالکیت وجود دارد .
- ۷- محله دارای ساخت اجتماعی و سیاسی است (مانند شورای محله)
- ۸- تعلق اجتماعی در محله وجود دارد .
- ۹- در محله انسجام و پیوستگی وجود دارد .
- ۱۰- توانایی شناخت و حل مسائل محله در حیطه قدرت افراد محله است.
- ۱۱- در محله آرامش ، امنیت و آزادی وجود دارد .
- ۱۲- با نظام های اقتصادی - فرهنگی - اجتماعی و سیاسی شهر پیوند دارد.
- ۱۳- هنجارهای خاص در محله حاکم است.

مهمترین عوامل تشکیل دهنده هویت محله های شهری:

۱. تعاملات انسانی
۲. حافظه تاریخی (خاطره)
۳. رفتارها و هنجارها
۴. فرهنگ
۵. هنر و سلیقه

عناصر و ارکان تشکیل دهنده محله :

۱. خانواده سالم و شهروند سالم
۲. نمادهای متمایز کننده
۳. شکل ها ، اجتماعات محلی و پیشروان محلی
۴. امکانات و منابع محله ای (زیر ساخت های محله)
۵. نهاد تصمیم ساز و ناظر بر قوانین محلی

عوامل خطر و محافظت کننده در محیط محله :

ردیف	عنوان (عامل خطر)	ردیف	عنوان (عوامل محافظ)
۱	معیارهای اجتماعی که مصرف مواد را مجاز بداند	۱	فرصت های اجتماعی و تفریحی مناسب
۲	فقر	۲	میزان حمایت پلیس از جوانان
۳	فقدان تقید و وابستگی (Bonding) اجتماعی	۳	فرصت مشارکت همه ی افراد در سنین مختلف
۴	نابسامانی جامعه	۴	امکان انجام فعالیت های پس از مدرسه در محله
۵	محرومیت از حقوق شهروندی	۵	پیوند افراد با نهادهای اجتماعی
۶	دسترسی آسان به سیگار، الکل و مواد مخدر	۶	دلبستگی و شبکه های روابط اجتماعی
۷	بی خانمانی	۷	دسترسی به خدمات اجتماعی و عمومی
۸	فقدان منابع اقتصادی و اجتماعی برای جوانان	۸	نفوذ هنجار های ضد مواد
۹	میزان جابجایی زیاد در محله	۹	هماهنگی و همکاری در بین سازمان های محله
۱۰	تعداد خانواده های دارای بیمار روانی در محله		
۱۱	تعداد خانواده های دارای مشکلات ارتباطی	۱۰	آگاهی از قوانین
۱۲	میزان مصرف الکل و سایر مواد در محله		
۱۳	سیاست های تشویق و ترویج مواد	۱۱	شیوع پایین جرم و بزه در اطرافیان
۱۴	پیام های تبلیغاتی خاص		

اصول پیشگیری از اعتیاد در محله:

- سیاست و قانون گذاری نافذ
- ایجاد حرکت در همسایگان (افراد نزدیک از نظر فیزیکی) و اجتماعات
- تغییر کردار سازمانی
- پرورش ائتلاف ها و شبکه ها
- آموزش ارائه دهندگان خدمات
- ارتقای آموزش اجتماعات
- تقویت دانش و مهارت فردی

بنابراین بسیاری از اقدامات پیشگیرانه، بستر اجرایی به جز محیط و محله ندارند، مفهوم این عبارت این است که با محدود دیدن برنامه های پیشگیرانه در فرد یا خانواده و حتی در مدرسه، بخش بسیار بزرگی از مداخلات مؤثر را از دست داده ایم و از کنار گستره ی وسیعی از دانش و تجربه ی بشری تفاوت گذشته ایم، تجربیاتی نظیر آنچه در حوزه ی سلامت وجود دارد و امروزه به نام «عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت» از آن نام می بریم. گهگاه جامعه برای نجات از احساس مسئولیت خویش، تعلق خاطر بیشتری به مشکلات فرد پیدا می کند و به عوض شناسایی مشکل اعتیاد به عنوان یک مشکل اجتماعی با راهکارهای اجتماعی، با تحدید مشکل در فرد، خود را از حل کردن مشکل مصون می سازد، در حالی که مشکل پیچیده تر خواهد شد.

پیشگیری اجتماع محور از اعتیاد در محله ها

مفهوم «همه چیز را همگان دانند» و توجه و اعتماد به «خرد جمعی» و افزایش نقش مردم در آن جزئی که متعلق به آنهاست فراز و فرود های متعددی را پشت سر گذاشته است. اکنون مجموعه ی دانش بشری شرایطی را ایجاد کرده است که رویکرد متخصص محوری و کار برای مردم تبدیل به دیدمان کار توسط مردم و همکاری با ایشان شده است. به نظر می رسد چنانچه مردم بخواهند احساس بهروزی کنند

بایستی احساس تعلق کنند و نقش آن‌ها در مایملک ایشان (یعنی اجتماعی که در آن زندگی می‌کنند) مورد توجه قرار گیرد. در حال حاضر موفقیت برنامه‌های اجتماع محور از طریق افزایش سرمایه‌ی اجتماعی و سایر مکانیسم‌ها در تجارب موجود جهانی نشان داده شده است. در هنگام کار با شبکه با جستجوی کلید واژه‌های «بهترین تجارب- برنامه‌های اجتماع محور» به میلیون‌ها تجربه در این مورد دست خواهیم یافت.

- برنامه‌ی اجتماع محور نوعی برنامه است که می‌توان ویژگی‌های زیر را در آن در نظر گرفت:
- نوعی برنامه است که بر اساس رویکرد اجتماع محور و مدل محیطی-اجتماعی طراحی می‌شود.
- در این برنامه ذی‌نفعان یک اجتماع کوچک در تمام مراحل برنامه دخالت دارند.
- آموزش، حمایت‌گیری و اقتدار افزایی راهبرد‌های اصلی آن هستند.
- این برنامه‌ها به منظور ایجاد تغییر در اجتماعات کوچک در جهت دستیابی به اهداف انسانی طراحی می‌شوند.

نکات مهم در برنامه اجتماع محور در محیط محله با موضوع پیشگیری از اعتیاد:

۱) حمایت بیشتر (۲ هزینه کمتر ۳) مسئولیت پذیری بیشتر (فرد و اجتماع) ۴) ایجاد اتمسفر پیشگیرانه (۵) ایجاد احساس شادمانی در اعضای اجتماع ناشی از همکاری در اقدامات (۶) تقویت رفتار مطلوب اجتماعی (۷) آسانی طی شدن مراحل درونی سازی (۸) ناامنی برای رفتارهای ضد اجتماعی (۹) تقویت هنجارهای حافظ سلامت (۱۰) تشدید روابط انسانی (۱۱) عدم تعمیم مشکلات (۱۲) عدم انکار مشکلات (۱۳) سهولت بیشتر در ارزشیابی (در برخی موارد) (۱۴) افزایش سرمایه اجتماعی (۱۵) آموزش و تمرین سایر زمینه‌های ارتقایی (۱۶) افزایش سرعت بهبودی و تعمیق آن در گروه (۱۷) تبدیل احساس گناه یا خشم فرد و جامعه نسبت به یکدیگر به احساس پسندیده پیروزی مشترک (۱۸) افزایش عوامل محافظ و کاهش عوامل خطر (۱۹) ایجاد احساس بهروزی

پیشگیری اجتماع محور از اعتیاد در محله‌ها، از شیوه‌های تایید شده‌ی علمی است که در قالب بستر اجرایی مشخص انجام می‌شود. این اقدام علاوه بر آنکه اعتیاد را هدف مقابله‌ی خود قرار می‌دهد، فرایند مقتدر شدن و توانمندسازی ساکنان محله را نیز به همراه دارد و از این راه نیز به پیشگیری از اعتیاد و ایجاد بسترهای سلامت بیشتر محلی یاری می‌رساند. در این مدل مردم به عنوان مالکان اصلی محله، به سلامت محله‌ی خود علاقمند شده و در گروه‌های محلی از طریق مداخله‌ی مستقیم، شناسایی صورت مساله، ارائه‌ی راه حل در قالب برنامه و پروژه، کمک در اجرا با آنچه به مشارکت می‌گذارند و ارزشیابی و اصلاح و نهایتاً احساس شادکامی و بهروزی، مسؤله‌محیط درون روانی و اجتماعی بهتری را برای خود فراهم می‌کنند. این اقدامات می‌تواند از تمامی شیوه‌ها (ابزاری) که برای پیشگیری از اعتیاد وجود دارد استفاده کند. به عنوان نمونه، فرض کنیم نیاز به افزایش دانش مردم در مورد مواد اعتیاد آور جدید در محله وجود دارد، نیاز به افزایش مهارت زندگی در نوجوانان وجود دارد، نیاز به اصلاح ساختمان‌های تخریب شده وجود دارد (محل اجتماع معتادان)، لازم است منازل اهالی محل به قاچاقچیان اجاره داده نشود، نیاز به پر کردن اوقات فراغت در محل برای جوانان وجود دارد، نیاز به اعتماد و ارتباط بیشتر همسایه‌ها برای حمایت از کودکان در زمان ورود و خروج به مدرسه (زمانی که بیشترین احتمال مواجهه با فروشندگان مواد است) وجود دارد. و صدها نمونه‌ی دیگر که با نظر مردم در محله قابل شناسایی و اولویت بندی است. در این صورت هر یک از اهالی ممکن است امکانی را فراهم کند؛ استفاده از مسجد برای برگزاری کلاس‌ها، کمک روحانی محل برای فراگیری و سپس انتقال دانش و مهارت مربوط به مهارت‌های زندگی، تسطیح زمین‌های بلا استفاده و مخروبه به منظور ایجاد فضاهای ورزشی، کمک گرفتن از سالمندان برای حضور در اطراف مدرسه در ساعات ورود و خروج دانش‌آموزان، همکاری با پلیس در شناسایی محله‌های تجمع معتادان و حمایت پلیس از جوانان، افزایش ارتباط و رفت و آمد ساکنان یک محله مثلاً از طریق جشن‌ها و مسابقات محلی برای کودکان و بزرگسالان، افزایش حمایت بخش‌های دولتی از پیشنهاد‌های دسته‌جمعی محلی، تلاش برای انگرذایی از فرد بهبود یافته در محله، تذکر و عدم خرید مردم محله از مغازه‌ای که به نوجوانان و جوانان سیگار می‌فروشد و خرید بیشتر از مغازه‌ی با رفتار معکوس،..... این مجموعه‌ی کوچکی از بی‌نهایت پیشنهاد است که تنها به کمک مردم محله قابل شناسایی و اجراست.